

Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOPLÁNA

Journalistihka giellagáhtten 1

5 oahppočuoggá

Sámi journalistihka bachelorprográmma

1 Oahpu namma

Sámegillii: Journalistihka giellagáhtten 1
Norsk: Språkrøkt i journalistikken 1
English: Journalism Language Development 1

2 Oppalaš diedut oahpu birra

- Oahpu koda: JOU 117-1
- Viidodat: 5 oahppočuoggá
- Oahpu lágideapmi: Luohkkálatnjaoahpahussan Sámi allaskuvllas ja/dahje neahttaoahpahussan

3 Oahpu gullevažuohta

Oahppu lea geatnegahtton oassi Sámi journalistihka bachelorohpus ja vuosttaš oassi oahppoollisvuodas «Journalistihka giellagáhtten».

4 Sisabeassangáibádusat

Jos leat sajít, de sáhttet olggobeale/ eksterna ohccit ohcat dán ohppui. Ohccit fertejit deavdit Sámi allaskuvlla vuoddoahpuid oppalaš sisaváldingáibádusaid.

Sisabeassanvuodđu sáhtta leat juogo oppalaš lohkelbbolašvuohta (čadahan joatkkaskuvlla/logahaga) dahje reálagelbbolašvuohta. Sámegeala gáibádusa sáhtta deavdit čuovvovaš vugiid mielde: Norgga joatkkaskuvllas sámegeala 1. dahje 2. giellan 2, Suoma logahagas eatnigielladutkkus dahje lohkan sámegeala vierrogiellan ja Ruota gymnásas eatnigiellan (modersmål 200 čuoggá) dahje odđáigásaš giellan (moderna språk 200-300 čuoggá) dahje vástideaddji sámegealoahppu doaibmi njuolggadusaid mielde. Sámegeala gáibádusa sáhtta maid deavdit sámegeala lohkanbadjeoahpuin, 30 oahppočuoggá, dahje vástideaddji oahpuin dahje ceavzit giellageahččaleami maid Sámi allaskuvla lágida. Jus lea eahpesihkarvuohta man dási gelbbolašvuohta ohccis lea, de ášši ovddiduvvo fágalaš árvoštallamii ja meannuduvvo dán vuodul.

5 Oahpahušgiella

Oahpahušgiella lea davvisámegeala, muhto skandináva gielat ja engelasgiella sáhttet geavahuvvot. Oahpahuš eangalsgillii ii dulkojuvvo. Eará gielaide oahpahuš dulkojuvvo dárbbu mielde.

6 Sisdoallu

Journalistihka giellagáhtten 1 lea láidehus giellagáhttemii. Journalistihka giellagáhtten 1:ža figgamuššan lea buoridit studeanttaid gielalaš didolašvuođa ja čalmmustahttit journalistta rolla gielalaš váikkuheaddjin sámi servodagas.

Studeanttat ohppet áššiid maid giellagáhtten sisdoallá: riektáčállima, sátneráju ja dadjanvugiid, sojahaemi, cealkkaoahpa ja vierrogielaide váikkuhusaid. Oahpahušas

váldojuvvojit ovdan muhtun giellagáhttenáššit, mat leat čoggojuvvon studeanttaid iežaset čállosiin dahje journalisttalaš teavsttain.

Studeanttat ohppet geavahit giellaoahpaid, sátnegirjiid ja interneahtha materiálaid veahkkeneavvun ee. Divvun-programma, Giellatekno- ja Giella.org-siidduid.

7 Oahppanjoksosat

Máhttu ja diehtu:

Studeanta

- ipmirda mii giellagáhtten lea ja dovdá vuodđoulbmiliid
- diehtá riektáčállima guovddáš rávvagiid
- ipmirda movt riikkaid váldogielat váikkuhit sámegielaide ja máhtta čuoldit muhtun vierrogiel váikkuhusaid ođđasiid čállimis ja/dahje dahkamis

Gálggat:

Studeanta

- máhtta heivehit guovddáš riektáčállinrávvagiid iežas čállošis
- máhtta kritihkalaččat árvvoštallat iežas ja earáid barggu giela dáfus
- dovdá iešguđetlágan giellaoahppogirjiid ja elektrovnnalaš veahkkeneavvuid ja máhtta geavahit daid

Oppalaš gelbbolašvuohta:

Studeanta

- lea dovdidiidan journalistta rollii gielalaš váikkuheaddjin
- lea didolaš iešguđetlágan giellagáhttenoainnuin ja –ideologijain, ja máhtta geavahit daid kritihkalaččat
- lea fuobmán movt gielalaš válljemat váikkuhit teavstta mearkkašupmái, logahahttivuhtii ja áddehahttivuhtii

8 Oahpahan- ja oahppanvuogit

Logaldallamat, individuála hárjehusat ja bagadallamat ja ságastallamat.

Studeanttaid bargguid analyseren ja árvvoštallan ovttasráđiid lea dehálaš oassi oahpahusas. Studeanttain gáibiduvvo aktiivvalašvuohta oahpahussii oassálastimis, hárjehusaid dahkamis, ja iežas ja nuppiid čállošiid analyseremis ja árvvoštallamis.

Studeanttat lohket iešheanalis lohkanmeari čállošiid giellagáhttema birra.

9 Gáibádusat beassat eksámenii

Studeanta galgá leat čállán ođđasa dahje eará čálloša, mas čájeha gielalaš máhtolašvuođa sihke riektáčállima, sámegiela ráhkadusa ja teakstagahttema dáfus.

Bargogáibádusaide gullet leat aktiivvalaččat mielde logaldallamiin ja buvttadit jeavddalačča geatnegahtton bargguid. Kurssa dohkkeheami gáibádussan lea unnimusat 80 proseantta oassálastin ja buot bargobihtát galget leat máhcahuvvon ja 80 proseantta dohkkehuvvon. Fágaoahpaheaddji dohkkeha gáibádusaid beassat eksámenii.

10 Eksámen

4-diibmosaš čálalaš skuvlaeksámen.

Árvosánit addojuvvojit ECTS vuogádaga mielde, mas A lea buoremus árvosátni ja E lea vuolimus ceavzinárvosátni. F árvosátni mearkkaša ahte ii leat ceavzán. Eksámenat čadahuvvojit Norgga universitehta ja allaskuvlla lága ja Sámi allaskuvlla eksámennjuolggadusaid mielde.

11 Leago privatisttain vejolaš váldit dán oahpu?

Ii leat.

12 Kvalitehtasihkkarastin

Čujuhuvvo Sámi allaskuvlla kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii, ja makkár vejolašvuodát/geatnegasvuodát studeanttain lea árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvo evaluerenčoahkkimis ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpas. Asahusdásis oahppu árvvoštallojuvvo studeantaárvvoštallamiid, eksámenraporttaid, sensorraporttaid ja fágaportta vuodul.

13 Lohkanmearri

Lohkanmearri lea sullii 200 siiddu ja fágaoahpaheddjiin sohppojuvvon materiála. Dasa lassin lohkanmearrái gullá maid oahpahus ja buot materiála, mii adnojuvvo oahpahusas.

Helander, Nils Øyvind (1997): *State Languages as a Challenge to Ethnicity in the Sami Land*. - Northern Minority Languages: Problems of Survival. *Senri Ethnological Studies* 44/1997. S. 147–159. (13 s.)

Magga, Tuomas (1998): Adnogo giellagáhtten? – Vesa Guttorm (doaim.): *Giellačállosat III* s. 68–75. Guovdageaidnu, Sámi instituhtta (8 s.)

Magga, Tuomas (2002): North Saami and majority languages. – Endre Mørck ja Tuomas Magga (doaim.): *Samiska i ett nytt årtusende* s. 130–132. Köpenhamn, Nordiska ministerrådet (3 s.)

Riektáčállinrávvagat (2015), Sámediggi

<https://www.samediggi.no/Samedikki-birra2/Arkiiva-aigodat-2016-2017/Odasarkiiva/Riektacallinravvagat-girjehamis> (85 s.)

Svonni, Mikael (1998): Hupmágo oktage sáme giela čuođi jagi geahčen? Giellamolsun vai giellaseailluheapmi – eavttuid ja miellaguottuid gažaldat. – Vesa Guttorm (doaim.): *Giellačállosat III* s. 96–106. Guovdageaidnu, Sámi instituhtta (11 s.)

Turi, Else – Ijäs, Johanna Johnsen 1998: Cealkkaoahppa ja giellagáhtten (60 s.)

Berg, Tor Magne ja Holmberg, Veikko (1998): *Amma mis nie! Giellahárjehusat* s. 15–22, 47–48, 53–54, 61–66. *Idut* (18 s.)

Vuolab-Lohi, Káre (2007): “Máilmmi alladeamos olmmoš” – Sámegeiela giellagáhttema mánggalágan hástalusat. – Jussi Ylikoski ja Ante Aikio (doaim.): *Sámit, sánit, sátnehámit. Riepmočála Pekka Sammallahtii miessemánu 21. beaivve 2007* s. 423–429. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia = Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 253. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura (7 s.)

http://www.sgr.fi/sust/sust253/sust253_vuolablohi.pdf

Jos almmustuvvet odđa áigeguovdilis girjjit, de pensumlistu sáhtta rievdat.

VEAHKKENEAVVUT

Giellaoahpat:

Aikio, Samuli (1994): Oanádusat. – *Tearbmasymposia raporta* s. 9–25. Dieđut 3/1994. Guovdageaidnu, Sámi instituhtta

Čállinrávvagat. <http://www.samit.no/callinravvagat.pdf>.

Pope, Kirsten ja Máret Sárá (2013): *Eatnigiella: Giellaoahpu váldogirji*. 3. hápmi 1. deaddileapmi. Kárášjohka, Davvi Girji.

Nickel, Klaus Peter ja Pekka Sammallahti (2011): *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok, Davvi Girji.

Nielsen, Konrad (1979 [1926–1929]): *Lærebok i lappisk (samisk)* Bind I. Grammatikk. Oslo: Universitetsforlaget.

Nielsen, Konrad (1979 [1932–1962]): *Lappisk (samisk) ordbok*. Vol. I–IV. Oslo: Universitetsforlaget.

Svonni, Mikael 2015: *Davvisámegeiella – sánit ja cealkagat*. Láidehus sámi lingvistihkkii, Giron, Ravda lágádus.

Sátnegirjjit ja –listtut:

Čoahkkintearpmat ja boazodoalloláhkásánit. Sátnelistu. Gielladieđut 1/2003. Sámediggi.

Guttorm, Gunvor ja Solveig Labba (2008): *Ávdnasis duodjin. Dipmaduodjesánit*. Guovdageaidnu, DAT.

Guttorm, Inga (1982): *Girjelohkki sátnelistu*. Čáhcesuolu, Jår’galæd’dji Å/S.

Hætta, Inga Laila ja Inga Hætta Skarvik (2002): *Ruoktumet sátnegirjjáš. Dáru-sámi/sámi-dáru sátnegirjjáš*. Guovdageaidnu, Sámediggi.

Hætta, Inga Laila ja Inga Hætta Skarvik (doaim. Johanna Ijäs) (1997): *Ruoktumet sátnegirjjáš. Sámi-suoma-sámi ruovttudoallosátnegirjjáš*. Guovdageaidnu, Sámi oahpahušráđđi, Sámi oahpponeavvoguovddáš.

Kåven, Brita, Johan Jernsletten, Ingrid Nordal, John Henrik Eira ja Aage Solbakk (1995): *Sámi-dáru sátnegirji*. Kárášjohka, Davvi Girji.

Stor norsk-samisk ordbok. Dáru-sámi sátnegirji. Kárášjohka, Davvi Girji 2000.

Láhkasánit - Lakisanasto. Mánnggus. Anár, Sámi giellaráđđi, Sámediggi.

Lukkari, Toivo ja Heikkiarmas Lukkari (1992): *Šáttut Sámis.* Kárášjohka, Davvi Girji o.s.

Nuohttuntearpmat ja pedagogalaš ja psykologalaš sátnelistu. Gielladieđut 2/2003. Sámediggi.

Porsanger, Sverre 2011: *Deanusilba: luossasániid čoakkáldat.* Deanu giellagáđđi.

DeatnuSammallahti, Pekka (1990): *Dihforsánit.* Ohcejohka, Girjegiisá.

Sammallahti, Pekka (1989): *Sámi-suoma sátnegirji. Saamelais-suomalainen sanakirja.* Ohcejohka, Jorgaleaddji Oy.

Sammallahti, Pekka (1993): *Sámi-suoma-sámi sátnegirji. Saamelais-suomalais-saamelainen sanakirja.* Ohcejohka, Girjegiisá.

Utsi, Egil / Mákke Jovsset Egel (1984): *Dearvvasvuoda- ja sosialsuorggi sánit ja dadjanvuogit.* Narvik, Jár'galæd'dji Á/S

Utsi, Egil (1986): *Anatomiia.* Kárášjohka, Jár'galæd'dji Á/S

Vest, Jovvna-Ánde (2005): *Sámi synonymat.* 1. preanttus. Anár, Sámediggi.

Interneahtta, omd.:

Álgu - sámegeilaid etymologalaš diehtovuoddu: <http://kaino.kotus.fi/algu/>

Duodjesátnelistu (duodji > ordlister for duodji):

http://duodjeinstituhta.com/duodjeinstituhta/index.php?option=com_content

Giellagáldu sátnelisttut gávdnojit dáppe:

<http://www.giella.org/>

<https://satni.uit.no/termwiki/index.php/V%C3%A1ldosiidu>

Dán liŋkkas <http://www.giella.org/> gávdnojit maid muhtun sátnegirjjit

Guovdageainnu suohkana sátnelisttut:

<http://www.kautokeino.kommune.no/finnmark/kautokeino/kautokeinok2.nsf/id/A3D71CAF9DEB0C5B41256CF500542B90?OpenDocument>

Helse Nord gullevaš doahpagat davvisámegillii: <http://www.helse-nord.no/satnelistu/category12586.html>

Juridihkalaš sátnelistu: <http://www.domstol.no/sa/Verktoy/Juridisk-ordliste---samisk/>

Mekanihkarsánit: <http://home.online.no/~sveilund/mek/meksan.htm>

Sámi giellalávdegotti tearbmalisttut (Giella, Sámediggi):

<http://www.giella.org/artikkel.aspx?AId=2370>

Sámi Giellatekno, Romssa universitehta: <http://giellatekno.uit.no/>

Sámi sátnevuorká: <http://www.risten.no>

Samiske termer/terminologija: <http://www.samit.no/termer.htm>

Dán siiddus gávdnojit iešguđetlágan tearbmalisttut ja maiddái čállinrávagirji ja báikenamat.

Sátnelisttut Ruota bealde: <http://ordbok.sametinget.se/>

SEG Sámi juridihkalaš tearpmat:

<http://sami-eg.custompublish.com/sami-juridihkala-tearpmat-samisk-juridisk-terminologi.285485-40770.html>

Suoma riikkabeaivesátnerádjju:

[http://www.eduskunta.fi/triphone/bin/thw/trip?\\${APPL}=erekj&\\${BASE}=erekj&\\${THWIDS}=0.4/1379953144_210686&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphone/bin/thw/trip?${APPL}=erekj&${BASE}=erekj&${THWIDS}=0.4/1379953144_210686&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Samuli Aikio: Šaddonamahusat:

<http://www.calliidlagadus.org/web/index.php?sladja=48&giella1=sam>

Riikkaid namat čieža gillii, Ruovttueatnan gielaide dutkanguovddáš (Kotus):

<http://kaino.kotus.fi/maidennimet/index.php?s=hakemisto&h=smi>

Sátnegirji sáme-dáru-sáme:

http://533.davvi.no/ordbok_norsam.php?finn=jogge

<http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=+farsken&begge=+&ordbok=begge>

Kártasiiddut:

Suoma bealde: <http://kansalaisen.karttapaikka.fi>

Ruota bealde: <http://kso.lantmateriet.se/kartsok/kos/index.html>

Norgga bealde

- Norgeskart: www.norgeskart.no

- finnkart.no

http://kart.finn.no/?finnkode=27761856&adType=LEISURE_SALE&title=Grindbutunet%2C+2960+R%F8n&mapType=finnvector&showPin=1&utm=174406&utm=6776815&geoa=8

Sámegiel báikenamaid birra: <http://www.samediggi.no/Giella/Samegiel-baikenamat>

Prográmmat:

Divvun-prográmma <http://divvun.no/>

Eará

Tearbmablogga: <http://tearbma.blogspot.com/>

Giella, liste for sprákdiskusjon: <https://list.uit.no/sympa/info/giella>

Facebook: Ártegis sáгат- joavku